

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput V. Parisienses archiepiscopalis S. Mariæ ecclesiæ canonici, penes se
esse S. Dionysii caput, sibi contra idipsum vindicantibus Sanct-dionysianis
monachis, contendunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](#)

A Pragam anno 1378 detulerit vel inde ad se missum eodem anno, quo nondum elapsa obiit, accepit ecclesieque metropolitanae Pragensis donarit. Ceterum Sanctorum reliquias, quae in metropolitana Pragensi S. Viti ecclesia asservantur fideliumque venerationi exponuntur, S. Dionysii dens etiam a Pessina in dicto Diario aliisque Phosphori laudati locis accenset. Ac ita quidem quantum ad insignem hanc zedium sacram res habet; quod autem ad alias ecclesias, quae pariter secum, si non ante, saltem post seculum xi S. Dionysii reliquias communicatas fuisse, asseverant, jam spectat, eas omnes et singulas, quae ut plurimum minores dumtaxat ossium Dionysii Sociorumve ejus seu partes seu particulas sibi adscribunt, hic enumerari, necesse non est; praecipuas, quae minutioribus hujusmodi S. Dionysii lipsanis gloriantur, novisse qui cupit, suum est desiderium, Rayssii Hieroglyphacio Belgico pagg. 41, 189, 219, 504, et 445, itemque Gelenii Coloniensi Sacra et Civili Magnitudine pagg. 437, 464, 501, 510 et 616 inspectis, utcumque poterit explere. Ego modo, nihil etiam tis, quae de S. Dionysii reliquis, cum Anna Austriaca, Ludovici XIII, Francorum regis, uxore, anno 1636 communicatis, Felibianus in sua San-dionysiana Historia pag. 465 refert, superaddens, ad antiquum, nondumque, ut apparet, penitus extinctum Parisiensium archiepiscopalis S. Mariæ ecclesiaz canonicum cum San-dionysianis monachis de S. Dionysii capite dissidium orationem converto, idque, non quidem (negue enim tantæ componendæ liti par sum) dirimere, sed utcumque saltem, quantum per litteraria eo conducentia monumenta licebit, enodare modo adhuc, priusquam Appendici huic finem impono, cap. seg. aggredior.

CAPUT V.

Parisienses archiepiscopalis S. Mariæ ecclesiae canonici, penes esse S. Dionysii caput, sibi contra idipsum vindicantibus Sanct-dionysianis monachis, contendunt.

S. Dionysii caput penes esse, In Parisiensi cathedrali S. Mariæ ecclesia S. Dionysii caput asservari, ejusdem ecclesiae canonici, ut ex hodierna Bailleti de Sanctorum nostrorum cultu Historialium deque præterea intelligo, contendunt, ac porro jam ante annum 1191 contendere, ut eam nunc subdendis patescet. Apud Chesneum tom. 5 Galliae Scriptorum pag. 34 in Philippi Augusti, Francorum regis, Gestis ita ad dictum annum loquitur Rigordus: Eodem anno, octavo Kalendas Septembbris, consilio domini G. Remensis archiepiscopi et Adelæ reginæ et omnium episcoporum, corona * beatissimorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii cum purissimis vasis argenteis, in quibus diligentissime sigillata continebantur, sunt extracta et super altare posita. .... Sequenti vero festo beati Dionysii, aperito vase argenteo, in quo corpus sacratissimi

martyris Dionysii continebatur, assistentibus venerabilibus episcopis Sylvanectensi et Meldensi, et Ala * Francorum regina, et multis abbatis et viris religiosis, totum corpus ipsius cum capite, ut prædictum, est inventum; et, universis Dei fidelibus, qui de longinquis paribus orandi causa venerant, devotissime demonstratum.

75 Et ad removendum errorem Parisiensium, retento capite hieromartyris Dionysii, et in vase argenteo decenter collocato, corpora Sanctorum cum vasis suis sub altare in crypta marmorea, unde extracta fuerant, sunt devotissime reposita. Caput vero pro excitanda devotione fidelium per totum annum omnibus peregrinis est ostensum et in sequenti festo beati Dionysii cum corpore in vase suo repositum. Guillelmus Nangius in Chronico apud Dacherium tom. xi Spicilegii pag. 467 ad eundem annum 1191 sic scribit: In cenobio sancti Dionysii in Francia extractum est caput pretiosi Dionysii Areopagite martyris de capsula, ubi cum corpore quiescebat, ad removendum errorem canoniconum Parisiensium, qui dicebant, caput predicti Martyris se habere; positumque fuit illud caput sanctissimum in vase decentiarum genteo, ut palam deinceps ad osculandum gentibus monstraretur: quod postmodum venerabilis Matthæus abbas illius monasterii in alio vase aureo pretioso lapidibus et mirabili opere decorato a se constructo transferri fecit per manus venerandi in Christo Patri domini Simonis sanctæ Cœcilie tunc presbyteri Cardinalis, qui postea Papa Martinus quartus appellatus est, praesente rege Francie Philippo, filio regis sanctissimi Francie Ludovici, sicut ad dictum cœnobium accedentes vident moderno tempore universi.

75 Ita hactenus chronographus laudatus; ut certe, in ecclesia sua asservari S. Dionysii caput, Parisienses S. Mariæ canonici jam inde ante dictum annum 1191 contendenter. Verum rationes, quibus innoci id fecerint, nuspam litteris mandatas, diligentissima licet facta indagine, invenire quivi. Rigordus, seu aliis monachus San-dionysianus anonymous, qui Phillipi Augusti, Francorum regis, gesta alia, apud Chesneum tom. 5 Hist. Francorum Script. ad Philippidos, per Willelmum Britonem concinnalæ calcem adjecta, conscripsit, ibidem pag. 258, **F** iisdem fere, quae proxime ex Rigordo hue transcripti, suppeditatis verbis, mox subjungit: Est autem Parisiensium error intolerabilis, salva ipsorum, juxta quod decet, reverentia, quod istius sanctissimi Dionysii caput, quod alias, ut superius dictum est et ostensum, in præfato suo scripto, presentibus multis dignitatis magna personis cum suo sacro corpore est inventum, apud nos * habeatur, cum tamen ex ejusdem Sancti Passione luculenter appareat, caput proprium post decollationem ad vicum, qui olim Catuliacus, nunc vero sanctus Dionysius dicitur, angelico ductus regimine detulisse, nullumque rationabile vel legitimum allegare possint titulum, quo dici possit, quod idem sanctum caput iterum Parisius sit translatum: etiamque de quibusdam ossibus sancti Dionysii alibi, ut superius dictum est, translati bene scriptum legimus; de hac autem mendose capituli apud ipsos translatione nihil scriptum penitus invenimus, præsertim cum et ipsi Parisienses non decollati hominis caput, sed casariei testam cu-

AUCTORE
C. B.
• Adela

contendunt,
ac porro jam
ante annum
1191

contendere
Parisienses
ecclesia S.
Mariæ cano-
nici;

* supple non

jusdam

LECTOR.
C. B.
etsi autem id
sine ratione
fecisse
an que?

an abscon-
datur?

haud vi-
deantur,
quam pluri-
mos tamen
sibi adver-
santes

C

jusdam hominis decapitati illam posteriorem tan-
tum partem populis confluentibus ostendant.

76 In hac certe factis et verbis et picturis
obviantes eis, qui * de S. Dionysii Passione non
solum ipsi, sed et universae Gallicanæ legunt
et cantat ecclesiae, scilicet ejusdem sanctum
martyrem non decapitatum ipsum, quin potius
decollatum, siquidem in ejusdem sancti Dionysii
sociorumque ejus Rustici et Eleutherii Passione
continetur, quod post nimis tormenta ad decol-
lationem sunt flectere genua jussi, et iterum uno
eodem momento, hebetatis securibus, secun-
dum principis praeceptum decollati sunt. Quo-
modo autem quis decollatus dicitur, nisi caput
a corpore per colum penitus abscedatur? * Sane,
etsi quidem non eo, qui hic proponitur, sed
altero, qui in jam editis Sanctorum nostrorum
Actis adstruitur, modo Catulliacum seu potius
ad Catolicensem, ubi modo San-dionysianum
oppidum cernitur, vicum fuerit delatum S. Dionysii
corpus, id tamquam totum ac proin etiam S. Dionysii
caput statim ab hujus passione ibidem
exstisit, palam est ex iis, quæ in Comment.,
B Actis jam editis praævio, § x et seq. disputata
sunt. Quod si ergo, fuisse inde insignem illam
Dionysiani corporis partem ad cathedralem suam
ecclesiam ante dictum annum 1191 translatam,
Parisienses, seu qui per Parisienses hic designantur,
cathedralis apud hosce ecclesie S. Mariæ ca-
nonici, nulla omnino ratione seu, ut proxime
recitatis verbis aperte declaratur, nulla omnino
legitimo titulo probarent, enimvero haud satis
intelligo, qui hi, id tum fuisse factum, aut si
simet ipsis potuerint aut aliis reddere persuasum.
At vero, non titulo qualicunque etiam, sed tali dumtaxat, quæ legitimus esset,
Parisienses canonicos ad probandam capitis S. Dionysii ad se translationem destitutos fuisse,
Rigordus seu scriptor alius, qui, quæ jam dedi,
verba in litteras conjectit, seu clare iis, insinuare
videtur.

77 Quid si ergo titulus seu ratio, qua ducti,
translatum ad esse S. Dionysii caput, asse-
ruere, San-dionysianis quidem monachis illegiti-
ma ac invalida, dictis vero canonicos legitimam
ac validam sit visa? Ita sane rem habuisse, vel
idcirco induco in animum, quod aliquin, non
solum dicti canonici, sed et plurimi, qui eis
assensere, malæ fidei, quod temere haud facien-
dum, forent insimulandi. Verum, utcumque etiam
forsitan valida existenter ratio, qua canonici
Parisienses impulsi, quod dixi, contenderunt, iis
tamen non tantum, cum sub seculi xii finem
facere id coepérunt, a San-dionysianis monachis,
sed et postea etiam ab aliis contradicunt illa in
re fuisse, memorie proditum invenio. Felibianus
in sua abbatiæ San-dionysianæ Historia pag.
209, iis primum, quæ de canonici Parisiensibus,
S. Dionysii caput in ecclesia sua servari
asseverantibus, e Rigordi jam retuli, præmissis,
iisque præterea, quæ proxime huc a me tran-
scriptis verbis Guillelmus Nangius de S. Diony-
sii capite in lipsanothecam auream, in qua ho-
dieque servetur, coram Philippo III, Francorum
rege, sub secudi xii finem Matthæi Vindocinen-
sis, San-dionysiani ab anno 1258 ad annum us-
que 1287 abbatis, cura in San-dionysiana ec-
clesia transposito, memorie prodit, narratis,
Gallicis mox, quæ Latina facio, verbis sequen-
tem scribit in modum: Post illud tempus, cum
die quopiam, quo S. Dionysii celebratur festum,
rex Carolus V in S. Dionysii existeret, decu-

num eo, cancellarium eruditioresque aliquot ec-
clesiæ S. Mariæ canonicos accersivit, cumque
eis coram omnibus, quibus stipatus erat, pri-
matibus sancti Martyris caput monstrasset, eos,
ut veritatem agnoscerent, nec amplius populi,
confictum ei cranium pro vero S. Dionysii capite
obtrudendo, simplicitate abuterentur, admonuit,
similique, ut quotannis eodem die, cum rex præ-
sens afforet, verum S. Dionysii caput so-
lemni supplicantum ritu circumferretur, in-
junxit.

78 Ita ille, in margine etiam, quo dictis habuere, re-
suis fidem faciat, Caroli VI Chronicon, a San-
dionysiano monacho concinnatum, allegans. Ve-
rum, etsi sane ita Carolum V, qui Galliarum
ab anno 1361 ad annum usque 1384, quo obiit,
solum occupavit, sibi omnino contrarium
Parisientes canonici, genuinum Dionysii caput
penes se esse contendentes, luculentissime fuerint
experti, nec dubitandum sit, quin non tantum
San-dionysianos monachos, sed et multis alias
sibi adversantes tum habuerint, in antiqua ta-
men sententia persistere, idque aliquot annis post
sub Carolo VI, Francorum ab anno 1384 ad E
annum usque 1422, quo obiit, rege, satis ostendere,
ut verbis proxime jam datum Felibianus
subiungit, addens etiam, inde factum, ut
tum canonicos inter et San-dionysianos monachos
disputatio, quæ, modo minime servato, agitata
utrinque fuit, sit exorta. Hic porro scriptor, qui
et quando circiter initium disputatio hæc accep-
perit, e Caroli VI Chronico supra laudato ad annum
deinde 1406, pag. 322 exponit. Gallica, quibus
ibidem faciliter, verba, Latinitate a me
donata, sic sonant: Cum dux Biturigum a San-
dionysianis monachis quampiam capitis sancti
horum Patroni partem impetrare nequisset, ad
Parisienses, quo voti sui compos fieret, S. Mariæ canonici, qui penes se esse sancti Martyris
caput contra omnem antiquitatis fidem gloria-
bantur, sese convertit. Hæc illorum opinio
jam inde a Philippi Augusti temporibus ac de-
inde per Carolum V veluti frivila fuerat reje-
cta. Attamen, cum Carolum VI, qui ad S. Dionysii, quo ibidem pro more suo Sancti fe-
stum celebraret, sese contulerat, nudum Sancti
caput deosculari voluisse, intellexissent, occa-
sionem hinc instaurandi antiquam contra abba-
tia istius religiosos item arripuisse. Caput, F
quod S. Dionysii apostoli sui ac primi episcopi
esse vulgabant, solemnni supplicantum ritu cir-
cumtulere, addito etiam, quo, ne quis in
diocesi contrarium sustineret, vetabatur, man-
dato.

79 Eo res processere, ut episcopus, qui ca-
pitulii sui sententiam erat amplectus, univer-
sæ diocesis sua cathedralis San-dionysianis mo-
nachis, ut ut eos inter doctores, professores
bacchalaureique, iis adimplendis opti, essent
non pauci, interdixerit. Ita hactenus Felibianus.
Dissidium porro magis magisque indies, ut idem
scriptor ait, partium studio tum effervescebat;
verum rex, quo id terminaret malave saltem, inde
alioquin secutura, impediret, rei cognitionem de-
cisionemque ad se evocavit, ac utrisque, tam videlicet
Parisiensibus canonicos quam San-dionysianis
monachis, ne de controversia illa sermonem dein-
ceps facerent, severe inhibuit, cumque regis præ-
cepto utrinque obtemperaretur, res eodem fere,
quo ante id fuerat, loco mansit, donec tandem,
nonnullis adhuc, quorum etiam Felibianus loco
cit. meminit, gestis, ad superiorem regni, qui
Parisisis

ad superio-
rem regni se-
natum dela-
ta,

A Parisiis residet, senatum (Parlementum vulgo vocant) delata, ac pluribus annis ibi agitata qualemcumque ei dati abs hoc decreti finem accepit. De decreto hoc Felibianus, Dionysianum archivum in margine citans, verbis Gallicis, quae Latina facio, in San-dionysiana sua Historia pag. 323 loquitur hunc in modum: Superest decretum, anno 1410 die Aprilis xii signatum, quo, sancti Dionysii Atheniensis caput penes San-dionysianam ecclesiam, illudque S. Dionysii Corinthiaci penes Parisienses S. Mariae canonicos esse, fuit assertum. Hinc patet, item plurimum annorum spatio, omni servata juris forma, fuisse continuatum.

*cedidere eam
sa.*

B 80 Hæc ille; porro, ut mox addit, Parisienses canonici, nihil deinde, quam hic memorat, pensi habita senatorum Parisiensem decisione, controversum, quod penes ipsos exstat, S. Dionysii caput populi reverentio pro genuino S. Dionysii, Parisiensem apostoli primisque episcopi, capite exponere perrexere. Sic sane, ut Felibianus ait, videtur habere, idque adhuc quotannis in S. Dionysii Octava seu xvi Octobris die, uti e Spiritualibus ecclesie Parisiensis Kalendariis disco, solemnioris Sacri tempore facere solent, et tamen, quam contra San-dionysianum monasterium de sacro illo pignore gesserunt, lis in eorum, uti e jam dictis appareat, favorem haud fuit decisus. Cum enim et duobus duorum Dionysiorum, Corinthiaci videbent, ac, ut tum putarunt, Atheniensis, capitibus solum esse penes illos prioris caput, senatus-consulto fuerit pronuntiatum, caputque non hujus, sed Dionysii Atheniensis, qui, ut tum putabatur, Parisiensem primus existisset episcopus, penes se esse contenderint, enim vero causa illos cecidisse, nemo non videt. Verum, etsi res ita habeat, mihi equidem, rationes, ob quas, quod dicimus, contendere, litteris nuspiam iuveniri mandatas et ne levissimam quidem vel earum, vel modi occasionis, qua ad se venisse Dionysii caput, canonici dixerint, a Felibiano fieri mentionem, mirari adhuc subit. Hic quidem scriptor, postquam, qui canonici Parisienses, litteris etiam, de qua jam actum, decisione insuper habita, Dionysii, quod habent, caput pro genuino S. Dionysii Parisiensis capite adhuc exponant, narrari, mox subjungit, verosimiliter, ut brevi difficultas illa tollatur et medio seu componatur, haud umquam esse futurum, singulosque ecclesie suæ traditionem possessionemque pro sese afferre.

*nec senatus-
consulto re-
fragandum
videtur.*

C 81 Ast vellum, in quo, quam pro se canonici Parisienses allegant, ecclesie sua traditio possessione sit fundata, definite exposuerisset. Silentium istud suspicionem, nescio quam, mihi ingenerit, facitque, ut dubitem, an in exponentibus omnibus, quod ex ipso jam retulimus, dissidiū adjunctis debita sinceritate ac fide ubique utatur. Ut sit, traditio, quam, ut ait, canonici Parisienses laudent, haud citius, ut appareat, quam seculo xii (neque enim ante hoc illi penes se esse S. Dionysii Parisiensis caput, asservuisse leguntur) initium accepti; cum autem rationes, ob quas tum primum asservuisse illud videntur, haud admodum, ut ex authoris, qui seculo XIII floruit, supra huc num. 75 et 76 transcriptis verbis videtur, existenter valide, enimvero, nisi quis mihi hoc secus habere, istique adeo authori, qui San-dionysianus monachus exstitit, fidem haud adhibendam, solide probarit, jam memorato, in quantum eo S. Dionysii Parisiensis caput abjudicatum eis fuit, senatus-consulto

cum Launoyer de S. Dionysii Vita et Miraculis Observat. xi standum puto, etsi interim, qua ratione ad eos vel ipsummet S. Dionysii Corinthiaci caput venerit, ignarus, esse vel hoc ipsum penes illos pro penitus certo haud habeam, ac praeterea, nec S. Dionysii, Parisiensis episcopi, caput penes ipsosmet San-dionysianos monachos existere autem, si furto his reipsa, ut Ratisponenses contendunt, Sancti nostri corpus sub annum 890 ereptum, eaque, qua volunt, integritate Ratisponam fuerit delatum; quod an verum sit, indagaturi jam nunc sumus.

APPENDIX

ALTERA

Qua Sanct-dionysianorum in Francia,
Ratisponensiumque in Germania
monachorum, idem S. Dionysii cor-
pus sibi vindicantium, controversia E
examinatur.

CAPUT I.

Quandonam controversia de S. Dionysii corpore, furto in Germaniam delato, agitata potissimum fuerit, et quid de modo, quo id factum esse, ab anonymo seculi XI scriptore narratur, sit censendum.

Etsi quidem, cum primum, quam hic modo examinare aggredimur, controversia Sanct-dionysianos inter et Ratisponenses S. Emmeramii monachos esset exorta, Areopagite nomine tam hi, quam illi Dionysium, de cuius corpore disceptabant, distinxerint, ilt tamen dumtaxat fecerunt, quod Dionysium Areopagitam cum Dionysio, qui Parisiensibus fidem annuntiavit illustris apud hosce martyrio vitam finivit, unum esse atque eundem, existimarint. Nec aliam ob causam, dum quidam adhuc hodieque S. Dionysium, de cuius corpore sese inter Dionysianac Emmeramenses monachi disceptant, Areopagitam appellant, facere id sunt censendi; cum autem res ita habeat, ac duorum illorum Dionysiorum alter ab altero, ut in Comment., fictitiis Dionysii Areopagite Actis prævio, probatum dedimus, indubie sit diversus, nec umquam Dionysii alterius, quam qui Parisiensium Apostolus primus exstiterit episcopus, penes se esse corpus, Ratisponenses S. Emmeramii monachi, San-dionysianis contra idem etiam ejusdem Dionysii corpus sibi vindicantibus, contenderint, hic dumtaxat, misso omni de S. Dionysio Areopagita ser-

Controver-
sia, qua de
S. Dionysii
Parisiensis
corpore dis-
ceptatur,